

Spis treści

Wprowadzenie	17	tyce ochrony przyrody i w działaniach rządu – stan aktualny a potrzeby	153
1. Lista dzikich gatunków pokrewnych roślinom uprawnym występującym w Polsce	21	13. Charakterystyka wybranych gatunków	161
2. Dzikie gatunki pokrewne roślinom uprawnym mające znaczenie w gospodarce leśnej i przemyśle drzewnym	83	Arnika góraska – <i>Arnica montana</i> L.	161
3. Rośliny lecznicze i aromatyczne – charakterystyka i potencjał użytkowy	89	Aster gawędka – <i>Aster amellus</i> L.	163
4. Dzikie gatunki pokrewne roślinom uprawnym o znaczeniu kosmetycznym	95	Babka lancetowata – <i>Plantago lanceolata</i> L.	164
5. Dzikie gatunki pokrewne roślinom uprawnym o znaczeniu paszowym	103	Bażyna czarna – <i>Empetrum nigrum</i> L.	165
6. Dzikie gatunki pokrewne roślinom uprawnym o znaczeniu barwierskim i włóknodajnym	107	Berberys zwyczajny – <i>Berberis vulgaris</i> L.	168
7. Dzikie gatunki pokrewne roślinom uprawnym mające znaczenie jako rośliny jadalne ..	115	Bez czarny – <i>Sambucus nigra</i> L.	169
8. Dzikie gatunki pokrewne roślinom uprawnym o znaczeniu ozdobnym	123	Bluszcz pospolity – <i>Hedera helix</i> L.	171
9. Roślinny segetalne i ruderalne zaliczane do dzikich gatunków pokrewnych roślinom uprawnym jako wartościowe elementy agrocenoz ...	131	Bodziszek leśny – <i>Geranium sylvaticum</i> L.	173
10. Rośliny chronione i zagrożone wymarciem reprezentowane wśród dzikich gatunków pokrewnych roślinom uprawnym w Polsce ...	139	Borówka czarna – <i>Vaccinium myrtillus</i> L.	174
11. Zasoby dzikich gatunków użytkowych oraz pokrewnych roślinom uprawnym w polskich bankach genów i nasion oraz w kolekcjach ogrodów botanicznych i arboretów	145	Borówka brusznicza – <i>Vaccinium vitis-idaea</i> L. ...	174
12. Dziko występujące rośliny użytkowe oraz pokrewne roślinom uprawnym w polskiej poli-		Brzoza brodawkowata – <i>Betula pendula</i> Roth ...	177
		Brzoza karłowata – <i>Betula nana</i> L.	177
		Brzoza niska – <i>Betula humilis</i> Schrank	178
		Brzoza omszona – <i>Betula pubescens</i> Ehrh.	179
		Buk zwyczajny – <i>Fagus sylvatica</i> L.	182
		Bukwica zwyczajna – <i>Betonica officinalis</i> L. syn. <i>Stachys officinalis</i> L.	183
		Bylica piołun – <i>Artemisia absinthium</i> L.	185
		Chmiel zwyczajny – <i>Humulus lupulus</i> L.	186
		Cieszynianka wiosenna – <i>Hacquetia epipactis</i> (SCOP.) DC.	188
		Cis pospolity – <i>Taxus baccata</i> L.	189
		Czeremcha zwyczajna – <i>Padus avium</i> Mill.	191
		Czosnaczek pospolity – <i>Alliaria petiolata</i> (M. BIEB.) CAVARA et GRANDE	192
		Czosnek – <i>Allium</i> sp.	193
		Czosnek kątowaty – <i>Allium angulosum</i> L.	194
		Czosnek grzebieniasty – <i>Allium carinatum</i> L.	194
		Czosnek skalny – <i>Allium montanum</i> F.W. Schmidt	195
		Czosnek zielonawy – <i>Allium oleraceum</i> L.	195
		Czosnek kulisty – <i>Allium rotundum</i> L.	195
		Czosnek syberyjski – <i>Allium sibiricum</i> L.	196
		Czosnek sztywny – <i>Allium strictum</i> Schrad.	196

Czosnek niedźwiedzi – <i>Allium ursinum</i> L.	197	Koniczyna pogięta, koniczyna średnia – <i>Trifolium medium</i> L.	248
Czosnek siatkowy – <i>Allium victorialis</i> L.	197	Kosaciec syberyjski – <i>Iris sibirica</i> L.	249
Czosnek winnicowy – <i>Allium vineale</i> L.	198	Kosaciec żółty – <i>Iris pseudacorus</i> L.	250
Czosnek dziwny – <i>Allium paradoxum</i> G. Don. ...	198	Kostrzewa różnolistna – <i>Festuca heterophylla</i> Lam.	252
Czyściec błotny – <i>Stachys palustris</i> L.	199	Kotewka orzech wodny – <i>Trapa natans</i> L.	253
Dąb bezszypułkowy – <i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	200	Kozłek lekarski – <i>Valeriana officinalis</i> L.	255
Dąb szypułkowy – <i>Quercus robur</i> L.	201	Kruszyna pospolita – <i>Frangula alnus</i> Mill.	256
Dąbrówka piramidalna – <i>Ajuga pyramidalis</i> L. ..	203	Krwawnik pospolity – <i>Achillea millefolium</i> L. ...	258
Dyptam jesionolistny – <i>Dictamnus albus</i> L.	205	Krwiściąg lekarski – <i>Sanguisorba officinalis</i> L. ..	260
Dziwięcśl bezłodygowy – <i>Carlina acaulis</i> L. ..	206	Lebiodka pospolita – <i>Origanum vulgare</i> ssp. <i>vulgare</i> L.	261
Dziwięcśl popłocholistny – <i>Carlina onopordifolia</i> BESSER	208	Len złocisty – <i>Linum flavum</i> L.	263
Dziurawiec zwyczajny – <i>Hypericum perforatum</i> L.	209	Lilia bulwkowata (Smolinosa) – <i>Lilium bulbiferum</i> L.	264
Dzwonek boloński – <i>Campanula bononiensis</i> L. ..	211	Lipa drobnolistna – <i>Tilia cordata</i> Mill.	265
Dzwonek jednostronny (Dz. rapunkulokształtny) – <i>Campanula rapunculoides</i> L.	212	Lnicznik siewny – <i>Camelina sativa</i> (L.) Crantz ..	267
Dzwonek szerokolistny – <i>Campanula latifolia</i> L. ..	212	Lucerna sierpowata – <i>Medicago falcata</i> L.	268
Farbownik lekarski – <i>Anchusa officinalis</i> L.	214	Łączeń baldaszkowaty, Roświta – <i>Butomus umbellatus</i> L.	269
Głóg dwusztykowy – <i>Crataegus laevigata</i> (Poir.) DC.	215	Macierzanka zwyczajna – <i>Thymus pulegioides</i> L. ..	271
Głóg jednosztykowy – <i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	215	Macierzanka piaskowa – <i>Thymus serpyllum</i> L. ..	272
Gorysz błotny – <i>Peucedanum palustre</i> (L.) MOENCH	217	Mak – <i>Papaver</i> L.	273
Groszek bulwiasty – <i>Lathyrus tuberosus</i> L.	218	Mak polny <i>Papaver rhoeas</i> L.	273
Groszek leśny – <i>Lathyrus sylvestris</i> L.	219	Mak piaskowy – <i>Papaver argemone</i> L.	274
Goździk piaskowy – <i>Dianthus arenarius</i> L.	220	Manna gajowa – <i>Glyceria nemoralis</i> (R. Uechtr.) R. Uechtr. & Körn.	276
Jałowiec pospolity – <i>Juniperus communis</i> L.	222	Marchew pospolita, Ptasie gniazdo – <i>Daucus carota</i> L.	277
Jarząb pospolity – <i>Sorbus aucuparia</i> L.	223	Milek – <i>Adonis</i> L.	278
Jaskier polny – <i>Ranunculus arvensis</i> L.	225	Milek letni – <i>Adonis aestivalis</i> L.	279
Jastrzębiec – <i>Hieracium</i> L.	226	Milek szkarłatny – <i>Adonis flammea</i> Jacq.	279
Jastrzębiec cienisty – <i>Hieracium umbrosum</i> Jord. ..	227	Milek wiosenny – <i>Adonis vernalis</i> L.	280
Jastrzębiec kosmaczek – <i>Hieracium pilosella</i> L. ...	227	Mniszek – <i>Taraxacum</i> spp.	281
Jastrzębiec atramentowy – <i>Hieracium atramentarium</i> Nägeli & A. Peter	227	Mniszek pieniński – <i>Taraxacum pieninicum</i> Pawł.	281
Jesion wyniosły – <i>Fraxinus excelsior</i> L.	229	Mniszek pospolity, lekarski – <i>Taraxacum officinale</i> F.H. Wigg.	282
Jeżyna – <i>Rubus</i> L.	230	Naradka północna – <i>Androsace septentrionalis</i> L. ..	283
Jeżyna notecka – <i>Rubus czarnunensis</i> (Sprib.) Sprib.	231	Nawłóć pospolita – <i>Solidago virgaurea</i> L.	284
Jeżyna Holzfussa – <i>Rubus holzfussii</i> Sprib.	231	Nawrot lekarski – <i>Lithospermum officinale</i> L.	286
Malina właściwa – <i>Rubus idaeus</i> L.	231	Narecznica samcza, paprotnik samczy, narecznica – <i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott.	287
Jodła pospolita – <i>Abies alba</i> Mill.	233	Nostrzyk biały – <i>Melilotus albus</i> Medik.	288
Kalina koralowa – <i>Viburnum opulus</i> L.	235	Nostrzyk żółty, nostrzyk lekarski – <i>Melilotus officinalis</i> L. Pall	290
Klon polny – <i>Acer campestre</i> L.	236	Olsza czarna – <i>Alnus glutinosa</i> Gaertn.	291
Klon zwyczajny – <i>Acer platanoides</i> L.	237	Olsza szara – <i>Alnus incana</i> (L.) Moench	291
Klon jawor – <i>Acer pseudoplatanus</i> L.	237	Ostrożeń siwy – <i>Cirsium canum</i> (L.) All.	293
Kminek zwyczajny – <i>Carum carvi</i> L.	239	Pałka wąskolistna – <i>Typha angustifolia</i> L.	294
Kocanki piaskowe – <i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench	241	Pałka szerokolistna (rogoża) – <i>Typha latifolia</i> L. ..	295
Kokoryczka wonna – <i>Polygonatum odoratum</i> (MILL.) DRUCE	242	Pasternak zwyczajny – <i>Pastinaca sativa</i> L.	297
Koniczyna biała, koniczyna rozestłana – <i>Trifolium repens</i> L.	244	Pierwiosnka lekarska – <i>Primula veris</i> L. syn. <i>Primula officinalis</i> (L.) Hill.	299
Koniczyna długokłosa – <i>Trifolium rubens</i> L. ..	244	Pięciornik gęsi – <i>Potentilla anserina</i> L.	300
Koniczyna dwukłosa – <i>Trifolium alpestre</i> L. ..	245	Pięciornik kurze ziele – <i>Potentilla erecta</i> (L.) Raeusch.	301
Koniczyna łąkowa (k. czerwona) – <i>Trifolium pratense</i> L.	246	Pokrzywa zwyczajna – <i>Urtica dioica</i> L.	303
Koniczyna pannońska (k. wielkogłówkowa) – <i>Trifolium pannonicum</i> L.	247	Pokrzywa poziewnikolistna – <i>Urtica dioica</i> L. ssp. <i>galeopsifolia</i> (Wierzb. ex Opiz) Chrtek	306
		Pomocnik baldaszkowy – <i>Chimaphila umbellata</i> (L.) W. P. C. Barton	307

Powojnik prosty – <i>Clematis recta</i> L.	308	Szczaw skupiony – <i>Rumex conglomeratus</i> Murray ..	340
Przelot pospolity, Przelot uprawny – <i>Anthyllis vulneraria</i> L.	309	Szczaw tępolistny – <i>Rumex obtusifolium</i> L.	340
Przewiercień okrągłolistny – <i>Bupleurum rotundifolium</i> L.	310	Śliwa tarnina – <i>Prunus spinosa</i> L.	341
Przytulia krakowska, Przytulia małopolska – <i>Galium cracoviense</i> Ehrend.	312	Świerżabek bulwiasty – <i>Chaerophyllum bulbosum</i> L.	343
Przywrotnik – <i>Alchemilla</i> spp.	313	Trzcina zwyczajna – <i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud.	344
Przywrotnik połyskujący – <i>Alchemilla gracilis</i> Opiz	314	Turówka leśna – <i>Hierochloë australis</i> (Schrad.) Roem. et Schult.	346
Przywrotnik pasterski – <i>Alchemilla monticola</i> Opiz	314	Turówka wonna – <i>Hierochloë odorata</i> (L.) P. Beauv.	346
Przywrotnik żółtawozielony – <i>Alchemilla xanthochlora</i> Rothm.	315	Turzyca – <i>Carex</i> L.	348
Pszonacznik wschodni – <i>Conringia orientalis</i> (L.) Dumort.	316	Turzyca piaszkowa – <i>Carex arenaria</i> L.	348
Rezeda mała – <i>Reseda phyteuma</i> L.	317	Turzyca Davalla – <i>Carex davalliana</i> L.	349
Róża dzika – <i>Rosa canina</i> L.	319	Turzyca niska – <i>Carex humilis</i> L.	349
Różanecznik alpejski – <i>Rhododendron ferrugineum</i> L.	320	Turzyca pospolita – <i>Carex nigra</i> (L.) Reichard ..	350
Różanecznik żółty, azalia pontyjska – <i>Rhododendron luteum</i> Sweet	322	Ukwap dwupienny – <i>Antennaria dioica</i> (L.) Gaertn.	351
Rukwiel (Dziobak) nadmorska – <i>Cakile maritima</i> Scop.	323	Wiązówka bulwkowa, Wiązówka bulwkowata – <i>Filipendula vulgaris</i> Moench.	352
Rumianek pospolity – <i>Chamomilla recutita</i> (L.) Rauschert.	325	Wierzba biała – <i>Salix alba</i> L.	354
Rzepik pospolity – <i>Agrimonia eupatoria</i> L.	326	Wierzba szara – <i>Salix cinerea</i> L.	354
Sasanka otwarta, sasanka dzwonkowata – <i>Pulsatilla patens</i> (L.) Mill.	328	Wierzba krucha – <i>Salix fragilis</i> L.	355
Sierpik barwierski – <i>Serratula tinctoria</i> L.	329	Wiesiołek dwuletni – <i>Oenothera biennis</i> L.	357
Sit alpejski – <i>Juncus alpino-articulatus</i> Chaix (syn. <i>J. alpinus</i> Vill.)	331	Wilczomlec (ostromlec) pstry – <i>Euphorbia epithymoides</i> L. syn. <i>Euphorbia polychroma</i> A. Kern.	359
Skrzyp polny – <i>Equisetum arvense</i> L.	332	Woskownica europejska – <i>Myrica gale</i> L.	360
Smagliczka pagórkowa, Smagliczka piaszkowa – <i>Alyssum montanum</i> L.	333	Wrzosiec bagienny – <i>Erica tetralix</i> L.	362
Sosna zwyczajna – <i>Pinus sylvestris</i> L.	334	Zimoziół północny (Linnea północna) – <i>Linnaea borealis</i> L.	363
Stulisz miotłowy – <i>Sisymbrium polymorphum</i> (Murray) Roth., syn. <i>S. junceum</i> M.B.	336	Żmijowiec czerwony – <i>Echium russicum</i> J.F. Gmell.	365
Szałwia łąkowa – <i>Salvia pratensis</i> L.	337	Życica inowa – <i>Lolium remotum</i> Schrank	367
Szczaw kędzierzawy – <i>Rumex crispus</i> L.	339		
Szczaw lancetowaty – <i>Rumex hydrolapathum</i> L. ..	339	Literatura	369
		Skorowidz polskich i łacińskich nazw roślin	397
		Wspomnienie – Prof. Stanisław Góral	407